

ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่

THE EFFICIENCY OF MUNICIPLAL SOLID WASTE MANAGEMENT

IN SUBDISTRICT MUNICIPALITIES OF CHIANG MAI PROVINCE

¹วรัญญา สุเตนนท์ และ ²อุดมโชค อาชาวิมลกิจ

¹Waranya Sutaenan and ²Udomchoke Asawimalkit

¹คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Thailand

¹Corresponding Author E-mail: waranya_sutenant@cmu.ac.th

Received: 2025-05-25

¹เบอร์โทร: 085-623-3553

Revised: 2025-06-09

Accepted: 2025-06-01

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายประสิทธิภาพ และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” จากเทศบาลตำบลภายใต้การคัดเลือกตามเกณฑ์ในการศึกษา จำนวน 10 แห่ง

ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งยังพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษามีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับกรอบแนวทางของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม แนววิธีการจัดการขยะของเทศบาลตำบลแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในบางประเด็น เช่น รูปแบบของการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย และรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอยไปกำจัด ซึ่งเป็นไปตามบริบทด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน; ประสิทธิภาพ; คัดแยกขยะ; เทศบาลตำบล

Abstract

The study titled “The efficiency of Municipal Solid Waste Management in Subdistrict Municipalities of Chiang Mai Province” aimed to examine the efficiency and methods of solid waste management within selected subdistrict municipalities in Chiang Mai. This qualitative research collected data from key informants, including subdistrict mayors and waste management personnel. Research tools included semi-structured interviews and analysis of performance reports based on the indicators of the “Clean Province” Community Waste Management Action Plan. Ten subdistrict municipalities were selected according to predetermined criteria.

The findings indicated that the efficiency of waste management in the studied municipalities—analyzed across three stages: initial (source), intermediate (collection/transportation), and final (disposal)—was at a moderate level. The waste management approaches aligned with Thailand’s National Waste Management Master Plan (Phase 2: 2022–2027), emphasizing waste separation at the source and reducing overall waste generation. However, certain practices varied across municipalities, such as methods for public education and awareness, waste separation activities, and waste collection and disposal systems. These differences reflected local administrative contexts, levels of community participation, and area-specific suitability.

Keywords: Community solid waste management; Efficiency; Waste separation; Subdistrict municipality

บทนำ

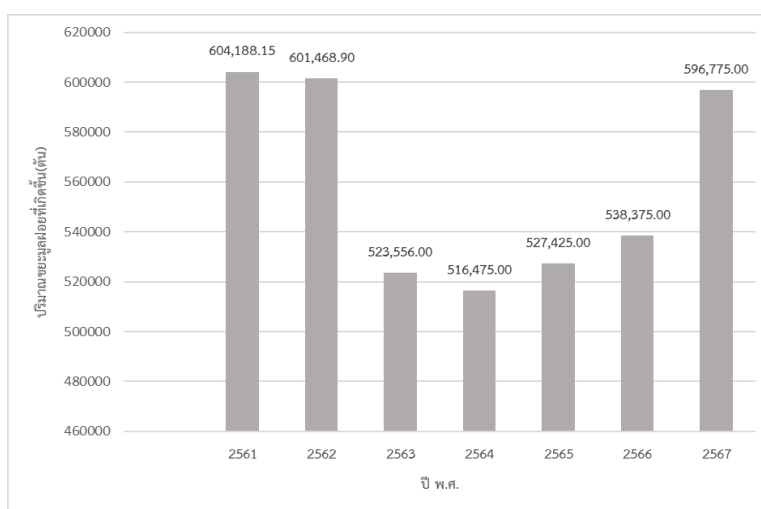
ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษวัสดุ หรือสิ่งของที่ผ่านการใช้งานหรือการบริโภคแล้ว นำมาใช้ประโยชน์อื่นอีกไม่ได้ จึงถูกทิ้งให้กลายมาเป็นขยะ ยังหมายรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เศษวัสดุ สิ่งของอื่น ๆ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต การจำหน่าย การบริโภค และกิจกรรมอื่นของมนุษย์ ได้แก่ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน กากของเสียอุตสาหกรรม มูลฝอยติดเชื้อ ขยะบรรจุภัณฑ์ ขยะพลาสติก ขยะอาหาร ฯลฯ Pollution Control Department (2022) ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่เป็นวาระสำคัญที่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา เนื่องจากส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ทั้งต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่าง ๆ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ทำให้น้ำเน่าเสีย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และสัตว์พาหะนำโรค เช่น หนู แมลงวัน ยุง ฯลฯ (Pollution Control Department, 2023)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ตามระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหาร

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง Department of Local Administration (2009) โดยต้องมีการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ไม่ให้มีตกค้างในพื้นที่ มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ การจัดการขยะมูลฝอยจึงต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การขนส่ง การแปรรูป และการนำไปกำจัดหรือทำลาย รวมทั้งการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ ไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น และไม่ก่อให้เกิดเชื้อโรคในพื้นที่

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ ความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านย่อมก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ซึ่งต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเกิดการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ที่มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 - 2570) มุ่งเน้นการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ให้มีมาตรการรองรับการเก็บ ขน และส่งกำจัดอย่างถูกต้อง รวมไปถึงการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (single - use plastics) โดยมีสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ระดับจังหวัด เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้อำเภอทั้ง 25 อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 211 แห่ง ในพื้นที่ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 แห่ง เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 4 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 116 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 89 แห่ง นำไปขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมาย Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2024) สถานการณ์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามข้อมูลที่กรมควบคุมมลพิษได้รายงานข้อมูล พร้อมทั้งได้จำแนกปริมาณขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 – 2567 ดังแสดงตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงข้อมูลสถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ, 2567

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์จำนวนขยะในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีแนวโน้มลดลงในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2564 ก็ตาม Pollution

Control Department (2024) ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมาว่าไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง การจัดทำระบบเก็บขนขยะมูลฝอยที่ยังคงมีประสิทธิภาพไม่ดีพอ อีกทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยที่ยังคงใช้วิธีการแบบฝังกลบที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในอนาคต และยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะมูลฝอย ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าเทศบาลตำบลเป็นรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2024) มีระดับความเข้มแข็งสังคมชุมชนเมือง ทำให้ความหนาแน่นของประชาชนค่อนข้างสูง ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นตาม แต่กลับมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในพื้นที่ไม่ค่อยมากนัก Chiang Mai Provincial Local Administration Office (2025) ดังนั้น การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลตำบลให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงเป็นส่วนสำคัญเพื่อป้องกัน แก้ไข รวมทั้งลดผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมที่ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนสามารถนำแนวทาง และวิธีการที่ได้รับมาเป็นแบบอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

1. การศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบรายงานข้อมูลผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2567 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่รายงานมายังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบล และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลผู้รับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอย ครอบคลุมเทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง ภายใต้การคัดเลือกตามเกณฑ์ ได้แก่ เป็นเทศบาลตำบลที่มีความตั้งใจที่จะให้ข้อมูลในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ เป็นเทศบาลตำบลที่มาจากพื้นที่อำเภอที่ไม่ซ้ำกัน เป็นเทศบาลตำบลที่ไม่เป็นที่ตั้งของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเทศบาลตำบลมีการให้บริการการเก็บ ขนขยะมูลฝอย และเป็นเทศบาลตำบลที่มีลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุปรายชื่อเทศบาลตำบลและข้อมูลพื้นฐานด้านขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลที่ต้องการศึกษา ดังนี้

ทต.	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ของประชากร (ต่อ 1 ตร.กม)	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนไปกำจัด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567		
				2565	2566	2567
หางดง	2.72	6,843	2,516	2,741.10	5,176.10	5,169.60
สันป่าเป้า	6.46	4,821	746	1,163.22	1,209.31	1,190.98
สองแคว	8.5	4,730	556	652.00	629.64	609.27
สันผีเสื้อ	12	12,464	1,039	3,912.90	3,792.06	3,858.70
เวียงพร้าว	12.3	4,597	374	1,331.27	1,278.27	1,260.04
ทุ่งสะโตก	15	6,079	405	699.81	627.78	633.15
สันป่า	21.60	10,837	502	1,663.15	2,075.89	1,945.97
แม่ฮาด	40	10,544	264	1,586.51	1,578.76	1,535.59
ออนใต้	41.53	5,351	129	628.83	603.11	622.24
ไชยปราการ	49.13	15,729	320	3,000.58	2,903.28	2,893.27

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลที่ต้องการศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Interview Form) โดยเป็นลักษณะคำถาม แบบปลายเปิด (Open end) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ 2) แบบรายงานข้อมูลผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของเทศบาลตำบลในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ที่รายงานมายังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาหาข้อสรุป และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเรียบเรียงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อทำการสรุปข้อมูลตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ผลการวิจัยพบว่า

1. ระยะต้นทาง การลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการ 3 Rs ได้แก่ Reduce (ใช้น้อย) คือ การลดระดับการใช้ขยะให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น Reuse (ใช้ซ้ำ) คือ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วและยังสามารถใช้งานได้ กลับมาใช้ประโยชน์อีก และ Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) คือ การนำวัสดุสิ่งของต่างๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก มาแปรรูป โดยใช้กรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่แล้วนำกลับมาใช้อีกครั้ง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างเครือข่าย และรวมกลุ่มจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ธนาคารขยะ เพื่อคัดแยกขยะรีไซเคิล การทำปุ๋ยอินทรีย์หรือนำหมักชีวภาพ เพื่อคัดแยกขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ และกิจกรรมนำขยะบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ โดยพบว่าเทศบาลตำบลมีประสิทธิภาพในการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ระยะกลางทาง เป้าหมายเพื่อจัดระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดวางถังขยะให้เพียงพอและสอดคล้องกับประเภทขยะมูลฝอย กำหนดตารางวันและเส้นทางการเก็บขนขยะมูลฝอย พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ จัดระบบการเก็บขนขยะแยกประเภท เช่น การเก็บขนขยะเปียก หรือขยะอินทรีย์แยกออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป การใช้นายพาหนะขนส่งขยะที่เพียงพอและได้มาตรฐาน รวมทั้งมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ซึ่งเทศบาลตำบลมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง

1.3. ระยะปลายทาง ขยะมูลฝอยได้รับการจัดเก็บและนำไปกำจัดอย่างต่อเนื่อง ไม่ให้เกิดขยะตกค้าง หรือขยะสะสม มีสถานที่หรือศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม เพื่อกำจัดขยะมูลฝอยหรือแปรรูปขยะมูลฝอย โดยต้องมีระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์จากต้นทางให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด และช่วยลดพื้นที่และต้นทุนในการกำจัด รวมทั้งมีการเลือกใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งประสิทธิภาพด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทต.	วิธีการจัดการขยะมูลฝอย				
	การวางแผน	การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน	การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์	การเก็บ ขนขยะมูลฝอยและรูปแบบการจัดขยะ	การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
หางดง	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - ปู่หมัก - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย จำนวน 2 จุด - ฝักรบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันป่าเป้า	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 6 จุด - ฝักรบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สองแคว	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 9 จุด - ฝักรบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันผีเสื้อ	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 4 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - กิจกรรมขยะแลกไข่ - การทอดผ้าป่าขยะ - น้ำหมักชีวภาพ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 4 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 9 จุด - ฝักรบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ทต.	วิธีการจัดการขยะมูลฝอย				
	การวางแผน	การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน	การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์	การเก็บ ขนขยะมูลฝอย และรูปแบบการกำจัดขยะ	การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
เวียงพร้าว	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 5-6 ครั้งต่อปี	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 12 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ทุ่งสะโตก	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 5 ช่องทาง - ความถี่มากกว่าจำนวน 5 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 4 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 12 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
สันโป่ง	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 7 ช่องทาง - ความถี่ 4 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ จำนวน 5 ครั้งต่อปี - การทำปุ๋ย - ประดิษฐ์สิ่งของจากขยะพลาสติก	- จ้างเหมาเอกชน - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 5 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
แม่ฮาด	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 4 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ธนาคารขยะ - โครงการคัดแยกขยะ - นำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่ 2 ครั้งต่อปี	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย 19 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ออนใต้	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1 ครั้ง/เดือน	- ไม่มีธนาคารขยะ - ไม่มีการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่	- ดำเนินการเอง - ไม่มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
ไชยปราการ	มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย	- ประชาสัมพันธ์ 3 ช่องทาง - ความถี่ 1-2 ครั้ง/เดือน	- มีธนาคารขยะ - ไม่มีการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ใหม่	- ดำเนินการเอง - มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย จำนวน 2 จุด - ฝังกลบ	มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลที่ศึกษา ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่, 2568

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและกำหนดนโยบาย โดยเทศบาลตำบลมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่ระบุกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย มีการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแนวทาง รวมทั้งจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลทุกแห่งมีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 100 เช่น เทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว ได้มีการกำหนดแผนและนโยบายด้านการจัดการขยะรีไซเคิล โดยให้ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินการคัดแยกขยะรีไซเคิลแล้วนำมาจำหน่ายในรูปแบบธนาคารขยะ

2. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนและการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ ณ ครั้วเรือน พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการคัดแยกขยะ รมรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการลด และคัดแยกขยะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ รวมทั้งประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ภายใน เขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ การเคาะประตูบ้าน เป็นต้น แต่มีข้อแตกต่างกันในเรื่องของช่องทางในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และความถี่ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลสันป่า อำเภอแมริม มีการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 7 ช่องทาง ได้แก่ 1) เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่คู่มือ หรือแผ่นพับ 2) ป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ 3) เสียงตามสาย/หอกระจายข่าว 4) Social Media/สื่อออนไลน์ 5) รถประชาสัมพันธ์ของ อบต. 6) 4) แอปพลิเคชัน Line และ 7) การเคาะประตูบ้าน (Knock Door Marketing)

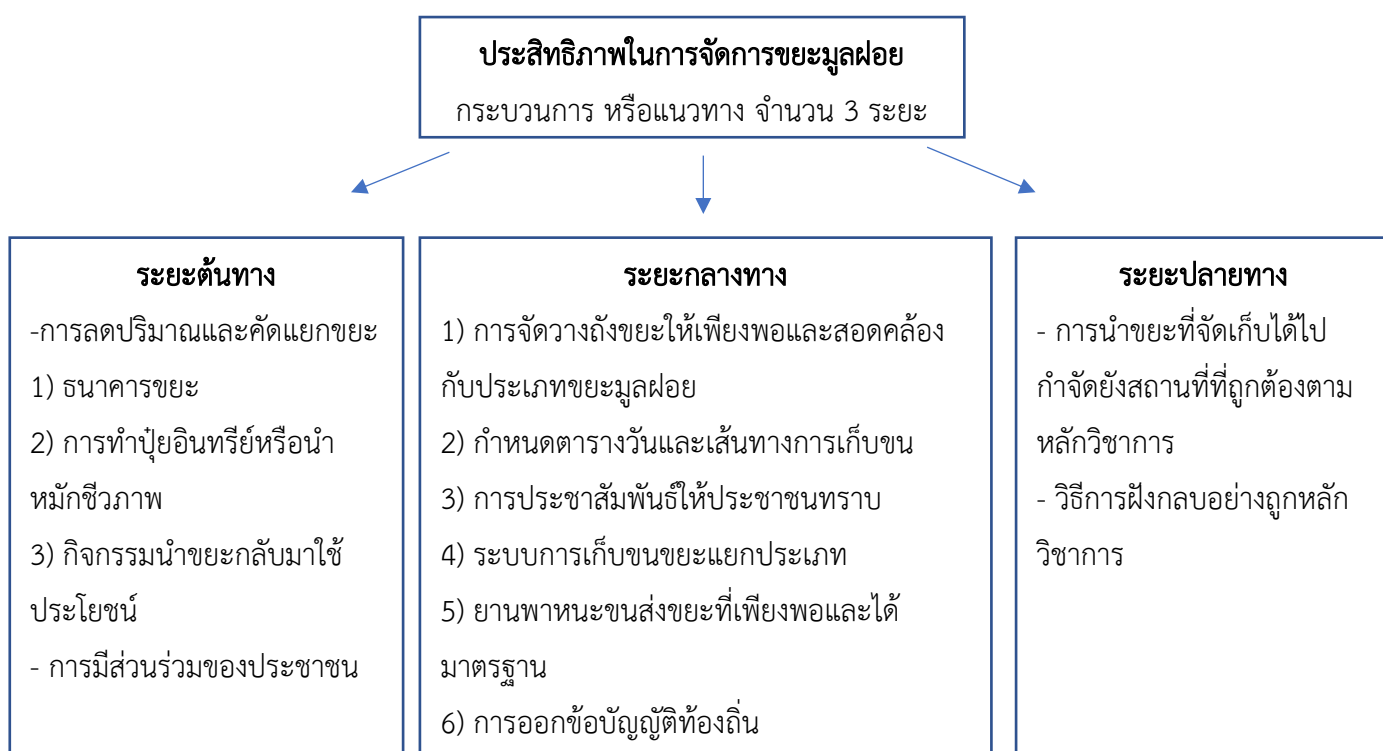
3. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนคัดแยกขยะรีไซเคิลในครั้วเรือน และสนับสนุนให้นำแนวคิดระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียน (Circular Economy) มาใช้ในการจัดการขยะ การส่งเสริมและสนับสนุนการทำปุ๋ยหมักจากขยะ อินทรีย์ในครั้วเรือน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์นำกลับไปใช้ประโยชน์ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลมีการส่งเสริมให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์กลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80 และเทศบาลตำบล 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่พบข้อมูลว่ามี การจัดกิจกรรมที่นำขยะบรรจุภัณฑ์กลับไปใช้ประโยชน์แต่อย่างใด เนื่องจากเทศบาลตำบลมีการบรรจุ แผนงาน/โครงการที่ไม่ครอบคลุมการจัดกิจกรรมดังกล่าว และอีกประการหนึ่งพบว่า เทศบาลตำบลแต่ละแห่งมี ข้อแตกต่างในเรื่องของรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ โดยจะขึ้นอยู่กับประเภทของ ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลสันผีเสื้อมีการนำขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ใน รูปแบบของการทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ เทศบาลตำบลทุ่งสะโตกนำขยะพลาสติกมาอัดเป็นก้อนแล้วนำไป จำหน่าย เทศบาลตำบลเวียงพร้าวมีการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล

4. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการเก็บ ขนมูลฝอยเพื่อนำไปกำจัด และรูปแบบการกำจัดขยะ ซึ่งควรมี การจัดเก็บ และขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท เช่น การเก็บขนขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์แยกออกจากขยะทั่วไป การวางถังขยะแบบแยกประเภทในพื้นที่สาธารณะตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ การจัดให้มียานพาหนะ

ขนส่งขยะมูลฝอยที่เพียงพอ และตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการนำขยะมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปกำจัด ในสถานที่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง มีรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอย ที่แตกต่างกันออกไปอยู่ 2 วิธีหลัก ได้แก่ (1) การจ้างเหมาเอกชนให้ดำเนินการ จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 และ (2) เทศบาลตำบลดำเนินการเอง โดยใช้รถเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70 และอีกประการหนึ่งพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 1 แห่ง ไม่มีภาชนะ รองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ เทศบาลตำบล จำนวน 2 แห่ง มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย แบบแยกประเภทในที่สาธารณะไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากไม่มีการบรรจุโครงการ/กิจกรรม ลงไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่มีงบประมาณในการจัดหาภาชนะรองรับขยะมูลฝอย และเทศบาลตำบล จำนวน 7 แห่ง มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ในส่วนของรูปแบบการกำจัดขยะ พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง ทุกแห่งมีการเลือกใช้วิธีการ กำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้วิธีการฝังกลบ ณ สถานที่กำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ

5. ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง เทศบาล ตำบลทุกแห่งมีการดำเนินการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางและกรอบการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งระยะต้นทางถือเป็นระยะสำคัญในการลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเข้าสู่ปลายทาง เมื่อเปรียบเทียบแต่ละพื้นที่พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแต่ละแห่ง จะมีความแตกต่างกันตามบริบทของเทศบาลตำบล การจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักรู้ จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะ ณ ครั้วเรือน ซึ่งจะสามารถช่วยในการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

1.1 ระยะต้นทางเทศบาลตำบลที่ศึกษาได้นำหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) นำมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง ผ่านโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล การทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ และกิจกรรมการส่งเสริมให้มีการนำขยะบรรจุภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) และแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” กระทรวงมหาดไทย โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ระดับครัวเรือน ที่ส่งผลให้เกิดการลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichaidit, and Chompan (2023) ที่ได้รับรู้ว่า สมาชิกในชุมชนที่ตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ยั่งยืน Wichaidit, and Chompan (2023) และงานวิจัยของ Huan-arom, Panyadee, Kaewthip, and Aeka-eiam (2024) ที่กล่าวว่า ถ้าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรต่าง ๆ จะทำให้การจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เลย (Huan-arom, Panyadee, Kaewthip, and Aeka-eiam, 2024)

1.2 ระยะกลางทาง การกำหนดระบบการเก็บขนที่ชัดเจน เช่น การจัดตั้งถังขยะแยกประเภท การประชาสัมพันธ์เส้นทางและเวลาการเก็บขน ตลอดจนวิธีการจัดเก็บ และขนขยะ ทั้งเทศบาลตำบลดำเนินการเอง และการจ้างเหมาเอกชน ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2567 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และสะท้อนถึงแนวคิด "การมีส่วนร่วม" ที่เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน Ministry of Interior (2024) แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น จำนวนรถขยะที่มีไม่เพียงพอในบางพื้นที่ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาถังขยะแบบแยกประเภทวางในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ

1.3 ระยะปลายทาง เทศบาลตำบลดำเนินการกำจัดขยะตามหลักวิชาการโดยเน้นการคัดแยกและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ก่อนเข้าสู่กระบวนการกำจัด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2567 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการกำจัดขยะในสถานที่และด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเกิดความยั่งยืน Ministry of Interior (2024) อย่างไรก็ตามกลับพบว่า สถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการยังคงมีไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณขยะในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกระบวนการจัดการขยะปลายทาง จึงควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

และหน่วยงานระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันจัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์กำจัดขยะรวมแบบครบวงจรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงผลักดันให้เกิดการลงทุนในเทคโนโลยีการจัดการขยะที่ยั่งยืนต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

2.1 การวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอย สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อปัญหาขยะมูลฝอย และความพยายามในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม แนวทางในการดำเนินงานและความต่อเนื่องของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ยังมีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากบริบทของพื้นที่ ความพร้อมด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ ได้มีการใช้หลากหลายช่องทาง ได้แก่ การแจกเอกสาร แผ่นพับ การใช้หอกระจายข่าว การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน เช่น เดินรณรงค์ และเคาะประตูบ้าน โดยเทศบาลตำบลที่มีความถี่ในการประชาสัมพันธ์มากกว่าจะมีผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมของประชาชนที่เด่นชัดกว่า เช่น เทศบาลตำบลทุ่งสะโตกที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์มากกว่าจำนวน 5 ครั้งต่อเดือน แสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง

2.3 การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ หรือหมุนเวียนกลับเข้าสู่ระบบอีกครั้ง ถือเป็นแนวทางสำคัญในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลส่วนใหญ่มีการจัดตั้งธนาคารขยะ รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจัดโครงการ “ขยะแลกไข่” และ “ทอดผ้าป่าขยะ” ของเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ และกิจกรรมแปรรูปขยะเป็นพวงหรีดรักโลก ซึ่งเป็นตัวอย่างของการนำนวัตกรรมมาส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การเก็บ ขนมูลฝอย เพื่อนำไปกำจัด และรูปแบบการกำจัดขยะ ซึ่งการจัดให้มีถังขยะแบบแยกประเภทไว้ในพื้นที่สาธารณะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมแยกขยะมูลฝอยของประชาชน และอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่อีกด้วย และการที่เทศบาลตำบลที่ศึกษาทั้ง 10 แห่งมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้ “วิธีการฝังกลบ” เป็นหลัก แสดงถึงข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและงบประมาณในการจัดหาวิธีการกำจัดขยะอื่น ๆ ซึ่งวิธีฝังกลบแม้จะเป็นวิธีที่ง่ายและประหยัดงบประมาณ แต่หากไม่มีการดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำชะขยะ การปนเปื้อนของสารพิษในดินและแหล่งน้ำ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีกำจัดขยะที่ยั่งยืนต่อไป

2.5 การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลทุกแห่งมีการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่มีต่อปัญหาขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลควรมีการบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีการติดตามและการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสม

สรุป

ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกระบวนการดำเนินงานครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยการจัดการขยะที่ต้นทาง มีการใช้หลัก 3Rs

(Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อคัดแยกและลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ระยะกลางทาง มีการจัดระบบเก็บและขนขยะมูลฝอย มีการจัดวางถังขยะแยกประเภทอย่างเหมาะสม กำหนดตารางเก็บขนชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง และมีการจัดระบบเก็บขนขยะแบบแยกประเภท ระยะปลายทาง ต้องมีการเก็บขนและนำขยะไปกำจัดยังสถานที่ และมีรูปแบบการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดขยะตกค้างในพื้นที่ ถึงแม้จะพบว่า เทศบาลตำบลที่ศึกษาทุกแห่งมีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นไปในกรอบและทิศทางเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันในบางประเด็น ได้แก่ ด้านช่องทางในการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ความถี่ในการประชาสัมพันธ์ และรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ วิธีการจัดกิจกรรม และประเภทของขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งรูปแบบการเก็บ ขนขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เทศบาลตำบลควรดำเนินการเชิงรุก โดยเพิ่มความถี่ของกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เช่น การใช้สื่อออนไลน์ (Social Media) รวมถึงเพิ่มบทบาทของสื่อบุคคลในชุมชนเพื่อให้เกิดความใกล้ชิด และสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

1.2 การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ อย่างจริงจัง ทั้งจากเทศบาลตำบลเอง ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

1.3 ควรส่งเสริมให้เกิดการคิดค้น หรือประยุกต์ใช้นวัตกรรมและกิจกรรมริเริ่มใหม่ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางและวิธีการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากเทศบาลตำบล เพื่อสะท้อนภาพรวมของระบบการจัดการขยะในระดับท้องถิ่นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษากรณีตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบในการนำนวัตกรรมที่สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อถอดบทเรียนที่ดี (Best Practices) นำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในระบบการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น

References

- Chiang Mai Provincial, Chiang Mai Provincial Local Administration Office. (2025). *Chiang Mai Provincial Action Plan for Community Solid Waste Management “Clean Province” B.E. 2568* (A.D.2025). Chiang Mai: Chiang Mai Provincial Local Administration Office.
- Huan-arom, R., Panyadee, C., Kaewthip, S., & Aeka-eiam, B. (2024). The Guideline of Management Systems for Strengthening the Effectiveness of Solid Waste Management of Local Administrative Organizations in Lampang Province. *Parichart Journal*, 38 (1), 213-224.
- Ministry of Interior. (2024). *Announcement of the Ministry of Interior on Waste Management B.E. 2567* (A.D.2024). Retrieved December 8, 2024, from <https://www.dla.go.th/>
- Ministry of Interior, Department of Local Administration, Legal and Regulation Division. (2009). *Laws on the establishment of local administrative organizations*. Retrieved December 8, 2024, from <https://www.dla.go.th/>
- Ministry of Interior, Department of Local Administration. (2024). *Municipal solid waste management action plan “Clean Province” B. E. 2567 (A. D. 2024)*. Bangkok: Department of Local Administration.
- Ministry of Natural Resources and Environment, Pollution Control Department, Waste and Hazardous Substances Management Division. (2023). *National solid waste management action plan, 2nd edition (2022–2027)*. Bangkok: Pollution Control Department.
- Ministry of Natural Resources and Environment, Pollution Control Department, Waste and Hazardous Substances Management Division. (2023). *Report on the situation of municipal solid waste disposal sites in Thailand*. Bangkok: Pollution Control Department.
- Wichaidit, Y., & Chompan, J. (2023). Success Factors for Sustainable Community Waste Management in the Context of the Circular Economy Principle: A Case Study from Ban Rang Phlap Community, Ratcha Buri Province. *Local Administration Journal*, 16(3), 421-446.